

Doe eens normaal!

Bijnamen en gender onder Nederlandse jongeren

Bijnamen spelen een onmiskenbare rol in de Nederlandse jeugdcultuur. Door middel van namen als “sukkel”, lomperik” en “bitch” geven jongeren aan welk gedrag gewaardeerd wordt en welk gedrag juist niet. Opvallend is dat de normen die hieruit spreken sterk gendergeladen zijn.

Marijke Naezer

Bijnamen worden onder jongeren met grote regelmaat gebruikt om leeftijdsgenoten te typeren. Het gaat hierbij niet om de “traditionele”, persoonsgebonden bijnamen, maar om de niet-persoonsgebonden namen die worden gebruikt om iemand bepaalde eigenschappen toe te dichten. Voorbeelden hiervan zijn namen als “dombo”, “kneus”, “doos” en “patser”. Veruit de meeste bijnamen hebben een negatieve lading en worden gebruikt om “afwijkingen” van een impliciete norm te benoemen. Door het bestuderen van de bijnamen kan dus geanalyseerd worden wat als “normaal” gezien wordt; zodra je immers weet wat als “afwijkend” wordt bestempeld, kun je daaruit conclusies trekken met betrekking tot wat “normaal” gevonden wordt (Schur, 1971:124). Gedurende drie maanden deed ik veldwerk op twee middelbare scholen in Deventer om te onderzoeken welke bijnamen de jongeren gebruiken, naar welke normen ze verwijzen en wat het verschil is tussen normen voor jongens en meisjes.

De onderzoekseenheid werd gevormd door een vmbo-klas en een havo-klas, zodat ik twee verschillende opleidingsniveau's met elkaar kon vergelijken. Omdat de vmbo-klas voor een groot deel uit leerlingen van Turkse afkomst bestond, terwijl de havo-klas vrijwel geheel wit was, kon ik ook etniciteit bij het onderzoek betrekken. Omdat opleidingsniveau en etniciteit samenvielen, was het niet altijd even makkelijk de invloed van beide factoren van elkaar te onderscheiden. Expliciete verwijzingen van vmbo-leerlingen naar hun afkomst en grondige analyse van de bijnamen maakten het echter toch mogelijk ze tot op zekere hoogte uit elkaar te houden.

Ik heb gebruik gemaakt van verschillende methoden. Om te beginnen heb ik beide klassen een opstel laten schrijven over bijnamen. Verder heb ik gebruik gemaakt van *free listing*, waarbij mijn informanten alle bijnamen die ze kenden opschreven. Vervolgens hebben ze alle bijnamen ingedeeld in categorieën door middel van *pile sorting*: het sorteren van de bijnamen in betekenisvolle rubrieken. Dit leverde interessante reflecties op over de namen.

Verder heb ik een rollenspel georganiseerd. Elke leerling kreeg een blaadje met daarop een nummer en een bijnaam. Dit was de (geheime) rol van die persoon. Ik riep steeds een nummer op en vroeg de actor wat hij of zij dit weekend gedaan had, waarbij de leerlingen alles mochten zeggen wat van toepassing was voor hun rol: wat ze hadden gedaan, hoe, met wie, hoe ze eruit zagen, etcetera. Vervolgens vroeg ik de andere leerlingen deze persoon een bijnaam te geven. Op deze manier kon ik bekijken welke bijnamen aan bepaalde eigenschappen gekoppeld werden.

Tot slot heb ik twintig interviews afgenomen en gedurende de gehele onderzoeksperiode geobserveerd. De bijnamen die de scholieren kenden bleken ingedeeld te kunnen worden in drie hoofdcategorieën: verwijzingen naar gedrag, uiterlijk en seksualiteit. In dit artikel zal ik ingaan op de normen die uit de bijnamen op het gebied van gedrag kunnen worden afgeleid: wat is “normaal” gedrag voor jongeren, en welke verschillen bestaan er tussen “normaal” gedrag voor meisjes en jongens?

Verwachtingspatronen

Golombok en Fivush (1994) deden onderzoek naar vriendschappen in Engeland en vonden interessante verschillen in verwachtingen die bestaan ten opzichte van jongens en meisjes. Zo wordt van meisjes een grote sociale vaardigheid verwacht. Reeds op jonge leeftijd ontwikkelen ze in hun vriendschappen intimiteit en harmonie (1994:126-128). Op de basisschool spenderen zij veel tijd aan het praten over gedeelde interesses en het uitwisselen van geheimen. Dit patroon zet zich voort op latere leeftijd, in de adolescentie. Meisjes praten veel over hun emoties en zien vriendschap als een diepe, persoonlijke relatie (Golombok & Fivush, 1994:129). Ook jongens zoeken in een meisje emotionele en sociale steun (129-130). Als een jongen ergens over wil praten gaat hij liever naar een vriendin dan naar een vriend.

Jongens zien zich daarentegen met een heel ander verwachtingspatroon geconfronteerd, waarbinnen actie centraal staat (Golombok en Fivush, 1994:127-129). Als jongens ouder worden gaan ze weliswaar meer tijd besteden aan praten, maar samen dingen doen, zoals sporten, blijft belangrijk. Discussie en onderhandeling vormen een integraal onderdeel van deze activiteiten. Over wat meisjes passend gedrag vinden voor een jongen doen Golombok en Fivush geen uitspraak.

Het “sociale, passieve ideaal” voor vrouwen en het “autonome, actieve ideaal” voor mannen komt ook uit veel persoonlijkheidsonderzoeken naar voren: mannelijkheid wordt geassocieerd met autonomie, activiteit en onafhankelijkheid; vrouwelijkheid met gevoel,

passiviteit en conformiteit (Carlson, 1971:442). Ik zal beargumenteren dat deze associaties tot op zekere hoogte bestaan, maar zeker genuanceerd moeten worden.

Namen en normen voor meisjes

Zoals Carlson (1971) en Golombok en Fivush (1994) al suggereerden, wordt het gedrag van een meisje veelal beschreven in termen van haar houding tegenover anderen.

De jongens, met name de havisten, vinden het allereerst belangrijk dat een meisje boeiend gezelschap is: “Je moet wel een beetje met haar kunnen praten, of lachen [...]. Ze moet wel wat te vertellen hebben, niet zo saai zijn.” Meisjes die hieraan niet voldoen kunnen verschillende bijnamen krijgen, die verwijzen naar de reden waarom ze niet boeiend is.

Het kan bijvoorbeeld zijn dat ze in de ogen van de jongens een “studie” is, die de hele dag met haar neus in de schoolboeken zit. Het kan ook komen doordat ze een “pussy” is, snel bang en niet erg ondernemend. Of ze is een “Truus”, die tijdens het rollenspel als volgt neergezet werd: “Ik heb de was gedaan en ben naar de naaclub geweest, hebben we met z’n allen zitten naaien. En toen heb ik gekookt. En thee gedronken met m’n vriendinnetjes.” De voornaam wordt hier in verband gebracht met het stereotype van de saaie huisvrouw, die weinig spectaculaire activiteiten onderneemt. De rest van de klas noemde deze persoon niet alleen “Truus”, maar ook “tuttebel”, “oud wijf”, “saaierd” en “saaie doos”.

Jongens willen echter niet alleen dat een meisje boeiend is, maar vooral ook dat ze goed kan luisteren. Vooral de vmbo-leerlingen hechten veel belang aan het tonen van interesse: “Ze moet een beetje geïnteresseerd kijken, niet zo van: waar heb jij het over?” Een informant schrijft in zijn opstel over een meisje dat geen zin had om met een stel jongens te praten: “Een van die kerels riep steeds ‘moppie’ naar een geblondeerde snol aan de bar. Haar vriendin was een echte bitch en riep terug: hé klerelijer, bemoei je met je eigen zaken!” Het gebrek aan interesse in de jongens wordt het betreffende meisje niet in dank afgenomen, zo blijkt uit de negatieve bijnaam “bitch” die ze toegewezen krijgt.

Ook de meisjes zelf beschrijven het gedrag van meisjes over het algemeen in termen van haar relatie met anderen. Arrogant gedrag, waaronder wordt verstaan dat een meisje alleen maar aan zichzelf denkt en zichzelf bovendien beter dan anderen vindt, wordt benoemd en veroordeeld door middel van de bijnamen “arrogantje” en “bitch”. De persoon die tijdens het rollenspel het volgende vertelde, werd door veel klasgenoten “arrogantje” genoemd: “Ik ben dit weekend uitgeweest en toen ging ik dansen. Ik vond mezelf heel erg goed, [...] maar toen viel ik op de grond.” Luid gelach steeg op uit de klas na de laatste toevoeging; het “arrogante” meisje had gekregen wat ze verdiende.

Een meisje hoort zich namelijk juist op anderen te richten, en rekening met anderen te houden. Dit bleek heel sterk uit hun reactie op mijn vraag naar het gebruik van scheldwoorden als “kutwif”. Mijn informantes vonden dit soort taal niet passen bij een meisje: “Ik vind het lelijk, als een meisje tegen een ander zo lelijk gaat doen.” Vooral verwijzingen naar ziektes zijn uit den boze, helemaal als iemand iets heeft meegemaakt op dat gebied, of een bepaalde (geloofs-)overtuiging heeft.

Het op je woorden letten kan nog verder gaan, en betekenen dat je soms je mening helemaal voor je houdt: “Als je het op een bepaald punt oneens bent, dat je dan zoiets hebt van als hij er is begin ik daar maar niet over.” Een vmbo-leerlinge uit kritiek op een klasgenote die zich volgens haar te veel liet gaan tijdens het rollenspel. Het betreffende meisje werd heel boos toen klasgenoten haar plaagden met haar rol. Haar klasgenote bekritiseert deze reactie: “Dat was niet netjes, dat ze zei van ‘ik ga je slaan’ en zo. Je moet gewoon [...] niet hem uitdagen.”

Deze kijk op de manier waarop je jezelf (niet) uit, geldt voornamelijk voor de vmbo-ers. Het idee hangt samen met etniciteit, zoals een informante van Turkse afkomst aangeeft met “Bij ons is dat heel belangrijk”, daarmee doelend op haar etnische achtergrond. Een meisje uit Angola en twee Turks-Nederlandse meisjes benadrukken dat een meisje beleefd moet zijn en dat brutaliteit wordt afgekeurd. “Dat geldt vooral voor meisjes. Ook wel voor jongens, maar meisjes zijn apart, het geldt meer voor hun. Dat komt ook door mijn Turkse achtergrond. Het is voor mij belangrijker om beleefd te zijn dan voor mijn broer.”

De meisjes gaan in de normen omtrent sociaal gedrag nog veel verder dan de jongens: op allerlei manieren hoort een meisje bij te dragen aan een goede sfeer. Uit de negatieve connotaties die de bijnaam “lompe” oproept blijkt bijvoorbeeld hoe belangrijk het voor een meisje gevonden wordt zich in een gesprek in te leven. Als ik vraag wat een meisje een “lompe” maakt, vertelt een informante: “Bijvoorbeeld als ze dingen zegt die nergens op slaan, zomaar in het niets ergens opmerkingen over maakt, wat helemaal niet van toepassing is.” Het is van belang dat een meisje snel doorheeft waar het gesprek over gaat. “Stel, dan ben je aan het vertellen dat je een jongen heel erg leuk vindt en dan komt zij na een week: vind je hem leuk? [...] Zoiets, dat vind ik lomp.” Een “lompe” let dus niet op waar een gesprek over gaat en maakt opmerkingen die er niet bij aansluiten.

Niet alleen in gesprekken, maar in de hele omgang met elkaar wordt betrokkenheid nagestreefd: “Als iemand iets nieuws heeft, dat je daar iets van zegt. Of als iemand naar de kapper is geweest, dat soort dingetjes.” Door attent te zijn laat je merken dat je meeleeft met iemand. Het belang van saamhorigheid blijkt ook uit de manier waarop de meiden met elkaar

omgaan. Zo zijn ze heel “aanrakerig”; lopen ze hand in hand of gearmd door de school, slaan ze elkaar op de kont, raken ze elkaars arm aan als er een grapje gemaakt wordt, omhelzen ze elkaar bij een begroeting en kammen ze elkaars haren. Bovendien schrijven ze zich samen in voor lessen.

Hoewel jongens niet zo sterk hameren op saamhorigheid, verwachten ze wel steun van meisjes. Het meest belangrijke aspect hiervan is, dat een meisje zich niet negatief over hem uitlaat, of dat nou recht in zijn gezicht is of achter zijn rug om. Als ik de jongens in interviews vroeg wanneer ze scheldwoorden als “kutwif” gebruikten, gaven ze aan deze alleen te gebruiken als ze echt heel boos waren, wat vrijwel altijd was vanwege het (stiekem) uiten van kritiek. “Ik word boos als een meisje achter mijn rug om gaat zitten praten. Dat ze iets niet recht in mijn gezicht zegt en een beetje gaat zitten roddelen”, aldus een van de leerlingen.

Iets recht in het gezicht zeggen wordt echter ook niet altijd gewaardeerd: “Ze moet mij niet gaan zeggen wat ik moet doen, zo van: jij doet dit niet goed en jij doet dat niet goed.” Hieruit spreekt namelijk, dat het meisje niet achter de jongen staat en zijn kunnen in twijfel trekt. Nog erger is het, als ook anderen mee kunnen genieten van de kritiek: “Bijvoorbeeld ik sta aan de ene kant van de aula en zij aan de andere kant en ze schreeuwt iets negatiefs. Als het positief is vind ik het wel leuk, maar als het negatief is heb ik altijd zoiets van: rot op mens.” Kritiek past niet in de norm dat een meisje een jongen hoort te steunen.

Een nuance die het stereotype beeld van het sociale meisje niet kan missen, is dat de meisjes zelf niet alleen saamhorigheid en betrokkenheid, maar ook spontaniteit een onmisbare eigenschap vinden. Ze verwachten dat een meisje lef en initiatief toont, en niet achter anderen aan loopt. Zo kan een gebrek aan lef met maar liefst drie verschillende bijnamen “bestraft” worden: “mietje”, “watje” en “baby”. Een groepje informantjes omschrijft de bijnaam “mietje” tijdens het pile sorting als volgt: “Dat is iemand die snel jankt, of zeurt dat iets niet mag, en die niks durft. Eigenlijk dus iemand die niet van het leven geniet.” Dit hangt samen met de negatieve bijnamen die naar “zeurderig” gedrag verwijzen: “zeur” en “mierenneuker”. Deze types doen altijd moeilijk en vinden altijd wel een onbelangrijk detail om over te zeuren. Niet denken, maar doen, is het motto.

En dat mag best een beetje “gek” zijn, zo vinden de meiden: “Gek hoeft niet altijd negatief te zijn. Ik bedoel, als je eens lekker gek gaat doen, dat is ook wel leuk. Dat je niet altijd standaard bent.” In haar opstel schrijft een leerlinge over een bijnaam die ze eens kreeg en waar ze eigenlijk wel blij mee was: “Mijn bijnaam begon in het plantsoen, toen ik samen was met vrienden. Ik zat de hele tijd te schreeuwen en toen noemden zij mij Çatlak. Çatlak betekent: dat ik iedereen opvrolijk met mijn geintjes. Eigenlijk is het wel een leuke bijnaam.”

Bovendien geven de bijnamen “reetkevertje” en “kontenplakker” aan dat het belangrijk is dat het meisje zelf initiatief onderneemt en niet alleen maar dingen doet omdat anderen dat ook doen (bij wijze van spreken “aan iemands kont plakt”). Bij deze twee bijnamen moet aangetekend worden, dat de meeste informantes ze niet gebruiken of zelfs niet eens kennen. Zodra de meisjes ze echter hoorden, werden ze wel enthousiast. De bijnamen bleken goed aan te sluiten bij bestaande ideeën en werden door enkele informanten meteen “geadopteerd” (“Die ga ik onthouden!”).

Namen en normen voor jongens

Het ideale gedrag van een jongen wordt niet zo eenduidig omschreven in termen van zijn relatie met anderen. Vooral de jongens zelf omschrijven normen voor het gedrag van seksegenoten meer in termen van autonomie. Toch vinden de meisjes ook sociaal gedrag erg belangrijk.

In de normen die meisjes voor jongens hanteren speelt respect een sleutelrol. Het thema komt aan de orde als we het over scheldwoorden hebben en een informante uitlegt wanneer ze een jongen een “klootzak” vindt: “Als hij heel stoer tegen anderen doet, slaat of onaardige dingen zegt.” Slaan en schelden is uit den boze. Ook iemand belachelijk maken is niet “normaal”: “Ze moeten me niet voor lul willen zetten. En ze moeten zich niet voor me schamen. Dan zie je soms zo’n jongen en dan hoor je hem over zijn vriendin praten en dan heb ik zoiets van: nou, dat zeg je toch niet?” Een “normale”, jongen ziet anderen (meisjes) als zijn gelijke en behandelt ze met respect.

Hieronder valt ook het goed luisteren naar anderen, zoals ook van meisjes verwacht werd. Dit houdt meer in dan simpelweg “het verhaal aanhoren”; er moet serieus, met aandacht en respect, geluisterd worden. “Dat als ik wat zeg, dat hij niet alles als een grapje neemt. En dat hij de mening van een ander respecteert.” Attent gedrag laat zien dat er echt geluisterd is, en dat de jongen daadwerkelijk iets doet met de informatie: “Er zijn ook... dat weet ik van vriendinnen, dat de jongen nooit wat vraagt. Bijvoorbeeld als ze een wedstrijd had gehad, dat hij dan niet eens vroeg hoe het was gegaan. Dat is belangrijk, die interesse in elkaar.” Vragen stellen en oprecht geïnteresseerd zijn in het antwoord is dus belangrijker dan zelf je mond opendoen. Vervolgens de verkregen informatie onthouden en erop terugkomen is het ultieme bewijs van belangstelling voor de andere persoon.

“Hij moet niet een beetje het patsertje gaan lopen uithangen”, aldus een meisje van het havo. Kort en krachtig vat zij hiermee de gedeelde afkeer jegens al te “stoere” jongens samen. Ik vraag een meisje waaraan je een “patser” herkent, en ze vertelt: “Aan de dingen die hij doet

en de kleren die hij aanheeft en zo. [...] Echt van die coole mensen gaan ze dan nadoen, die lui uit clips. Echt diepriet. En ook met vrienden, gaan ze lopen praten hoeveel meisjes ze hebben gehad.” Een andere informante vult aan: “Met scooters en zo. [...] Wat is daar nou interessant aan? Ik vind het tenminste niet interessant als je op je scooter gaat stunts. En roken, daar heb ik ook een verschrikkelijke hekel aan. Tenminste, ze moeten het niet stoer vinden om te roken.”

Een vmbo-leerlinge legt uit, wat het probleem is van dit soort gedrag: “Als ze wat zeggen, zeggen ze van die overdreven dingen, van: kijk mij, ik ben toch de beste.” Dit overdreven stoere gedrag, wat vergelijkbaar is met arrogant gedrag van de meisjes (hoewel anders benoemd!), wordt ook nu niet gewaardeerd door de meiden. In plaats van zich te verdiepen in mensen om hen heen, zijn “patsers” alleen maar bezig de aandacht op zichzelf te vestigen. De meeste meisjes kunnen dit niet waarderen en geven de voorkeur aan een “lieve” jongen die rekening houdt met anderen. Hoewel het doet denken aan de normen die voor meisjes gelden, gaat het hier duidelijk om minder vergaande eisen dan bij het ideaalbeeld dat meisjes voorgehouden wordt. Het voor je houden van je mening is bijvoorbeeld iets, dat alleen voor meisjes van toepassing is.

Jongens sluiten zich tot op zekere hoogte aan bij de mening van de meisjes. Zo vinden ze dat je aandacht aan een meisje hoort te besteden en “lief en aardig” moet zijn voor haar. Vooral de vmbo-ers benadrukken dit punt: een jongen hoort “netjes” met meisjes om te gaan: “Veel voor haar doen, veel met haar doen. Met haar naar de stad gaan en zo, naar de bioscoop.” Hij hoort dus vooral aandacht voor haar te hebben.

Maar ook onderling staat solidariteit hoog in het vaandel, wat betekent dat een jongen voor vrienden op moet komen, ze niet voor schut mag zetten, eerlijk moet zijn en afspraken na moet komen. Een “matennaai” maakt een van de grootste fouten die een jongen kan maken: hij verraadt zijn vrienden. Tijdens het rollenspel op het havo vertelt een jongen die een “klootzak” speelde: “Ik ben uitgeweest [...], beetje een rel geschopt en zo. Toen kwam de politie en toen heb ik een paar vrienden erbij genaaid en toen ben ik snel weggegaan.” Dit zogenaamde “matennaaien” staat haaks op het ideaalbeeld van solidariteit en de jongen die de betreffende rol had werd fanatiek uitgeweid door de rest van de klas.

Ondanks het belang van solidariteit en rekening houden met anderen vinden de jongens zelfstandigheid een minstens zo belangrijke norm: een jongen moet een eigen mening, een eigen wil en een eigen leven hebben. Een “meeloper” ontbreekt het aan de eerste twee eigenschappen. Hij heeft geen eigen mening en/of geen eigen wil. Een informant van het

havo legt uit wat dan wel de bedoeling is: “Als er wat andere invloeden komen, dat je niet met elke wind mee gaat waaien. Je moet wel je eigen mening hebben.”

Dit hangt samen met het hebben van een eigen wil, wat wil zeggen dat een jongen niet alles doet wat een ander zegt, maar zelf bepaalt wat hij doet op welke manier. Een jongen schept tegen een groepje vrienden op over de manier waarop hij zijn bromfietscertificaat heeft gehaald: “Ik had eerst bier lopen zuipen, dus ik kwam daar, ik stonk uit mijn bek naar bier, ik was zo dronken. Maar ik ben er op mijn scooter heengegaan, die had ik al.” Deze jongen bepaalt duidelijk zelf hoe hij zich gedraagt, al gaat dit tegen alle regels in. Steeds weer beklemtonen de leerlingen dat ze hun eigen plan trekken. Dit betekent ook, dat ze zich door niets of niemand van de wijs laten brengen. De rustige, “relaxte” tred waarmee de jongens zich voortbewegen is hier een treffende uitwerking van, net als de ongeïnteresseerde, onderuitgezakte zithouding.

Voor tenminste drie allochtone leerlingen, twee van Turkse en één van Koerdische afkomst, heeft het voor jezelf opkomen nog een extra dimensie: eer. Alle gevoelens die hierbij een rol spelen, worden door de jongens gebundeld in één bijnaam: “serefsiz”. Dit woord betekent “eerloos persoon” en wordt gebruikt voor een jongen die geen eer heeft, omdat hij niet is opgekomen voor zichzelf of zijn familie. Volgens een van mijn informanten gaat het altijd om de familie: “Alles begint bij de familie. [...] Kijk, bijvoorbeeld iemand doet je familie wat, met je zus ouwehoeren, en jij zegt niks, dan heb je geen eer.” Het niet verdedigen van (de vrouwelijke leden van) de familie levert voor deze jongens eerverlies op.

Voorals seksualiteit vormt een gevoelig punt. Als er gesuggereerd wordt dat een vrouwelijk familielid van de aangesproken persoon de strenge normen op het gebied van seksualiteit overtreedt, is dit een zeer serieuze belediging (Naezer, 2006:75-97). Door een dergelijke belediging, of door er niets tegen te doen, kan een jongen zijn eer verliezen. Vergelding kan dit verlies (gedeeltelijk) herstellen. “Ik voelde me opgelucht, want ja, die persoon beledigt je moeder en dan heb je die persoon geslagen. Dan heb je een beetje je eer weer terug”, vertelt een jongen van het vmbo die (fysiek) wraak nam op iemand die zijn moeder uitschold. Dit begrip van eer geeft een extra, zeer intense, dimensie aan de beleving van het opkomen voor jezelf.

Tot slot betekent zelfstandig zijn voor een jongen dat hij zelf invulling kan geven aan zijn leven en geen “kansloze” “sukkel” of “stumperd” is. Hij moet een eigen leven hebben: “Een jongen moet niet de hele tijd achter je aanlopen, dat je zijn enige vriend bent.” Een informant beschrijft, hoe je kunt laten merken dat je niet per sé andere mensen nodig hebt: “Dat je, als twee personen daar lopen, niet als enige achterloopt. [...] Als ik bijvoorbeeld zie

dat twee jongens voor me lopen en ik loop er alleen achter, dan ga ik wel weg.” Door letterlijk niet achter anderen aan te lopen toont deze informant zijn zelfstandigheid.

Toch is het hebben van zo veel mogelijk vrienden erg belangrijk. In het rollenspel omschreef een jongen die een “sukkel” speelde zijn weekend als volgt: “Ik wil wel het vriendje van hem zijn, maar dat wil hij niet. Ik wou ook naar de stad, maar hij wou niet mee en ik wilde uitgaan maar niemand wou mee. Dus toen bleef ik maar thuis, boekje lezen... Nou ja, ik heb me gewoon weer het hele weekend verveeld zoals altijd...” Uit de klas klinkt na deze beschrijving een spottend “ahhhh” en gelach. Deze “sukkel” heeft duidelijk “geen leven”. Door het hebben van vrienden kun je laten zien dat je zelf een interessante persoon met een interessant leven bent.

Het lijkt paradoxaal; ondanks dat je als jongen zelf je leven in moet kunnen vullen en niet te veel aan anderen moet hangen, is het toch van belang veel vrienden te hebben. De verklaring ligt in de positie van de betreffende jongen ten opzichte van zijn vrienden: loopt hij achter de rest aan of de rest achter hem? Subtiele tekens zoals de letterlijke plaats waar je loopt maken duidelijk wat jouw plaats in een groep is, zoals de informant in bovenstaand citaat aangeeft.

Conclusie

De beelden van “de gevoelige vrouw” en “de autonome man” die naar voren kwamen uit de studie van Carlson (1971:442) en Golombok & Fivush (1994) moeten dus genuanceerd worden. Het ideaalbeeld van de andere sekse is bij de meisjes meer op een lieve dan een stoere houding gebaseerd. Ook de jongens zelf verwachten dat een jongen niet alleen zelfstandig is, maar dat hij tevens rekening houdt met anderen en solidair is. Tot slot zien meisjes het ideale meisje niet alleen als gevoelig en lief, maar ook als actief, spontaan en “lekker gek”. Toch bleek uit mijn onderzoek dat veel van de “ouderwetse” normen nog springlevend zijn. De jongerencultuur mag dan een zeer dynamische cultuur lijken, bepaalde ideeën blijken maar moeilijk te veranderen.

Marijke Naezer is cultureel antropoloog en heeft een MA Vrouwenstudies. Dit artikel is een bewerking van haar afstudeerscriptie.